

i Spitta

o periòdiko griko derentinò

Pizzeria - Ristorante
da Maurizio
CALIMERA
TORRE DELL'ORSO
0832 - 87 48 37

ALONARI 2008

Direttore : Nunzio Pacella

Nùmero 4

Kalòs ìrtato

FABBRIKEOME TO AVRI

Francesco Penza

Pratònta sta choria, grika ce latina, ddunèttimo ka dopu pai na milisi atto giornàli griko ce lei ka teli na polemisi na zisi e glossa grika, oli cherèutte, ma poddhì christiani se kanonune sekundu kanonùsane ena pedài p'òste c'èpeze m'i' fantasia ce depoi jurizune na pensètisune sta mala pramatà-to. Magari cini stessi triànta chronus ampì pistèane na sòsune vali panupukàu to' kosmo, ce quai toso ìbbiane puru na dostùne matsàe j'es adèe p'ùchane.

E' telo na pò ka oli ìcha' na pistètisune sto Grikon io, noè ti en e' fàcelo na ditsome posson afèla na mi' stasùme mo' kòsmo pu ste' ce rei pànu-ma ce mas addhàssi glossa, stòria, kardìa, ciofàli. Però cherèamo lion an èrkatto na mu pune ka e' sòzune pensètisi sto griko jatì torùne ats'ipuno pràmata pleo' mala, jatì polemùne na kàmune kajon olo to' kosmo, addho ka 'ttà choria grika.

kulusà sti' pagina 2

'S tutto nnùmero

Fabbrikèome to avri	1
Th. Kassimis sti' Kalimera	2
Griko, skola ce agàri	3
Mia grasta m'o misilikòdi	5
Zuddinu: Centro polivalente	7
Cammia forà o grico eccutèi	8
I aklisia tu a' Stefanu is Sulitu	9
Mas gràtsane	10
E sekla u demoniu	11
Glossario	13
I glòssa ma	13
Motti o griko ìone stin Atene	14
To DNA και το αρχαίο πλοίο	15
Ο κ. Θ. Κασσίμης στην Καλημέρα..	15
Να μποικοταριστεί το Περίνο;	16

O periódiko griko derentinó attin
Associaziona *Grika Milùme!*

Το Ελληνικό υδρεντινό περιοδικό του
συλλόγου *Γκρίκα Μιλούμε!*

Reg. Tribunale di Lecce, 16/07/2007, n. 972

Direttore responsabile :

Nunzio Pacella

Redaziuna:

Francesco Chiga, Salvatore Crisostomo,
Giuseppe De Pascalis, Theonia Diakidis,
Paolo Di Mitri, Giovanni Fazzi,
Antonio Giannuzzi, Carmine Greco,
Iannis Papageorgiadis, Yianna Patakidou,
Francesco Penza, Anna Zollino

Gratzetèmma 'ttù:

Redazione "i Spitta"
Via Principe Umberto, 22
73025 Martano (LE)
Fax: + 39 178 273 50 76
spitta@grikamilume.com

Stampa: Cartografica Rosato-Lecce

(kulusà atti' proni)

Tsèrome ka en ène iu, ta màla pràmata p'òchune sta pensèrria ine ta turniscia, to polèmimma, na zìsune skuscetài, na divertettùne. Ce tuo ja cinu pu zisane to 1968 ce to 1977, ma puru jus giòvenu, pu simmeri mpònnutte na pensètsune kane-na sto kalò dikò-tto. Sòzome pì: kajo ena jeno mi' cìofàlin èrceri ce skuscetài, pi' to jema chiummèno ste

stràe. Soggèste.

Ma o ìjo guènni ce mbènni puru an emì stèome na kanonìsome ta pòja-ma, ce o kòsmo e' meni, to' mpònnune cini pu tèlune, cini pu pistèune 's kammian adèa, puru i' pleo chiru.

Simmeri chànnome to Griko, ce an avri ti enna chàsòme? ●

F. P.

Theòdoros Kassimis sti' Kalimera

In emèra 25 maìu o sindeko Giuseppe Rosato ce assessore Giovanni Palma dèftisa* o' Vice Ministro jì' tsenia Theodoros Kassimis, ertomeno 's Kalimera attin Ellàda. O Rosato milise atta nnèmata pu dènnune ta chorìa grika derentinà min Ellàda. O Palma ìpe ti mas dulèi visìa na filàtsome tin glòssa grika derentini ce utti' visìa mas tí' sòzu' dòì i guvèrni attin Itàlia ce attin Ellàda polemònta nomèni. Milise puru o sindeko 'pu Martàna.

O Kassimis respùndetse ti o attè enna mas pari st'avri ce ti nghizi na kàmome na sistùne panta pleo poddhì i giòveni attin Grecia stin Ellàda ce attin Ellada stin Grecia. Depoi

ìpe puru ka io' kalò n'áne panta pleo' masimèni e glòssa jati "pesèni an de' plussieni tse lòja".

Pleo tarda, ta pedàcia kantalisane grika sti' mesi "del Sole" ce quai kristiani attin Associazione "Grika Milùme!" dòkane mia còpia atti' Spitta u ministru, ce t'ùpane ti tuo ene o manechò giornàli grammèno olo stin glòssa grika. ●

F. P.

* v. glossario

¶ t'èlisgèzè puru èsi
na zisi i glòssa grika,
jettitèsta sponsor

Tel. 338 11 35 405

Se anhez voi volgèz
chè il griko viva,
diventatzè sponsor

GRIKO, SKOLA ce AGAPI

Giovanni Fazzi

Stes 24 Avriliu jètti e' Martàna e proni Assemblea tis Associaziùna "Grika Milùme!".

O Presidènto ce e Soci, pu ìrtane puru a'tto largo, j'i' proni forà vrèsisa oli nomèni na milisune a'tta pràmata pu jèttisa ros àrtena ce tze cina pu e' na jettùne.

Oli ìpane in dikitto.

Milisamo a'tti Spitta: ti e' na gràtzome; pos e' na gràtzome; jà ti, o jà tino, e' na gràtzome; es ti ndiàzete simmeri na gràtzome grika.

Milisamo a'tta pràmata pu e Associaziùna "Grika Milùme!" e' janomèna ce a'tta addha pu telusamo na kàmome, m'i' visia 'pus olu, na mi chasùne e glossa grika ce e rìzemma.

Milisamo a'ttin glossa grika: is ti' milì simmeri; ti sòzome kami na mi chasi ce na milisome pleo poddhì; an e Spitta ndiàzete na mi chasi.

Iche jeno pu noa tze glossa grika ce ipe pràmata pu mas kàmame na diskorrètzome oli.

Evò piànno spunto a'tta pràmata pu ipamo, na gràtzo cino pu pensò panu sto griko ce i skola.

Atto' 1999 echi mia leggi panu ste' *Minoranze Linguistiche*. Usi leggi, j'i' proni forà, ma' lei ola ta pràmata pu sozu' jetti na mi chasùne e glosse.

E skole èchune malin importanza, a'tte' Materne ros tin Università.

Ste' skole sòzune milisi grika; e skole sozune masi griko os pedacio o pornò, ce j'us pleu malu (puru j'us professuru) sozu' kami korsu, o vrai; e università sozi vali mia' Laurea tze *Cultura e Lingua Grika*.

E skole èchune autonomia: sòzune vali masimata cinùria; sòzune kami progettu pu mbènnune sto' POF, ce iu passo skola sozi jaddhètzi pràmata cinùria na masi os pedacio, pràmata pu o pornò e' sozun jetti o puru ka e' kanì o cerò na ta kami.

Invece e Università 'pu Luppìu èffie o' Korso tze *Lingua Neogreca*, pu on icha' vòlonta pròbbio jati a choriama milusane grika; ce àrtena en etzèrome mi e' soggèste n'on valune mapàle.

Torò ka j'us malu e skole e' kànnune pròbbio tipo; ce puru echi toso jeno pu iseles na masi, o puru manechò na milisi, o griko.

A pedàcia sti' skola kànnune griko, ma ène poddhìn alio.

Kànnune kuài chrono mian ora tin addomà, jà deka, dekapènte addomè.

A pedàcia sti skola e' na kùsune pos miliete grika, e' na kùsune us malu na milisune grika

Mattènnune loja, nòmata ce nùmeru; mattènnune kammia poesia ce kanèna traùdi.

Ma sto pleo kajo, dopu ste mattènnune kanèna prama, spiccèune ce cino pu in' masimèna o' limonùne.

Stes skole ndiàzutte pleo poddhè ore tze griko!

Ma en ene manechò tuo.

A pedàcia sti' skola e' na kùsune pos miliete grika, e' na kùsune us malu na milisune grika.

Ce is ine simmeri cini pu milùne grika?

Ine e pappi os pedacio pu simmeri pane sti' skola.

E pappi pu milùne grika e' na stasùne sti' skola m'i' Mescia tze gri-

ko ce na milisune grika: iu a pedàcia torùne ka e glossa ankòra zii, ce zii m'o' lemò tos pappo pu cini vrìskune dopu jurizune èssuto.

E pappi e' na mäsune os anitziotto in glossa grika, sti' skola m'i' Mescia tze griko, ce essu milònta grika kundu milùne dopu stèune andra ce jinèka manechitto.

Iu manechò soggèste na jennisi sti' kardia tos pedacio e agàpi j'in glossa grika.

Ma e' kanì manku tuo.

A pedàcia e' na mäsune on alfabeto greco.

Jà passo loo griko o Mascia e' na vali o loo kundu o lèune sto greco moderno ce sto greco antico, ce n'o' gràtzi m'on alfabeto greco, ma n'o' meletisi kundu meletùne o greco moderno.

Olo tuo es passo liceo classico o' sòzu' kami, ce kalà.

Iu manechò passon ena sozi torisi ka e glossa grika miàzi poddhì in glossa pu milùne simmeri stin Grecia, ma ka ene poddhì pleo palèa. Tosso palèa ka echi loja ka o greco moderno èchase (*appidi, persi-ko, frèa, ampàri, ecc.*) ma ka vrìskutte sto greco antico; kundu puru ka èchi i stessa sintassi ce morfologia a'tto greco antico.

Ma sto griko echi puru loja mbropalèa: manechò sto griko lèome *umme* ce *deggbie*;

sto greco moderno ce sto greco antico na pune *si* lèune: *vai*; na pune *no* lèune: *òxi*, sto greco moderno; sto greco antico *ou, oux, ouxi*.

umme èrkete a'tto *ouv μεν* pu teli na pì: *certamente*;

deggbie èrkete a'tto *ουδέν γε* pu teli na pì: *per niente*.

(*kulusà sti' pagina 13*)

Pizzeria - Rosticceria
Creperia d'asporto
Gelati
Consegna a domicilio
Pizzeria e rosticceria
senza glutine
su prenotazione

chiuso il mercoledì

Via Roma, 77 - Calimera (Le) - TEL. 320 0527895

Rodo maïu

*Ti is' òrrio, rodo, ce posso mu mirizzzi:
tosso ka mu perni i ciofàli!
O vittulo pu echi toso chrizzzi;
ka ola ta mialà mas sozzzi guàli.*

*Esù nfaccetti simmeri a to ticho;
èmine na se torìsi e gbetonìa.
Egnike olon isa apù sto cipo
ce gòmose in anghèra olocharìa.*

*Ce sa fustiànu ine akatò ta fiddha
pu su ssittune iso vittulo krusàfi.
T'achìli tse drosìa 'simègna nziddha
attin anghèra t'achìlissu na vafi.*

*O ijo nitti ammai na se torìsi;
esù o tsunnise ma isi mirodìa,
A fiddha u ditti esù na se filìsi.
Tramàssi n'e tsichìssu 'es ti kardìa.*

*O lùstro pu su di olo to pinni
m'itta achìli ola rodinà.
Petàsan ta puddhia; a fiddha klinni.
Ste plònnun sesèna ta nerà.*

Paolo Di Mitri

PALANO S.r.l

Forniture speciali – Cartongesso Knauf
Ferramenta – Colori – Forniture industriali

Via Marconi, 44–Martano (Le)
Tel./Fax 086.571640

Via Omero, 8–Torre dell'Orso
Tel. 0832.841817

Ti skalizzi ti potizzi...

*– Kalispèra su, kalì mmu,
mes' tin fiurita avvli
ti skalizzzi ti potizzzi
ce en eguènni na me di?"*

*– Paddbikàri, esù ti tèli
ti skalizzzo o dio nerò?
ine fiuri miristi
p'un' ja cino p'agapò.
– mi skalisi tùttus fiuru
fitetzo misilikòli
jati an èrtun ta puddhia
ce an diaùne e usingnòli
attes kiànte 'nna su klètzzi
tus vittulu ce us fiuru
– ce an me klètzzone tes kiànte
ècho ce àddhe na fitetzo
na skaliso na potìso
ja ton òrrio p'agapò.*

Theonia Diakidis

Le traduzioni in italiano degli articoli pubblicati sono disponibili
sul sito internet ispitta.blogspot.com

MIA GRASTA M'O MISILIKOI

E àspre avlè tis Salentina gomònnotte m'ò lüstro ce mo kàma 'tton ijio u kalocerü pu kànni tes kiànte 'tze misilikò na pelisune in òrria mirodia sto' pastrikòn ajèra. O misilikò ene fitò* nnorimmèno apù chijjàde chrònu 's poddhà paissia u kòsmu, Egitto, India ce sto Mediteràneo, ce ine atta plèo agapimèna chlorà fità stes avlè ce sta cipuràcia. Ene kiànta na miristi ce puru ja to fai. 'S poddhà paissia tis Italia vaddhune misilikò sta fàita* maromèna; ma ta fiddha u fitù m'alài ce skòrdo kànnune 'o nosto* "pesto". Dèje, però sti' Rodi ce 's àddhu topu tis Grècia. E' manechò ja na fanì ce na miristi o misilikò, ka kùì "vasilikòs", c'èrketè sto pi reale, jati èchi tòssin òrria mirodia ka ènghize na vresi 'cèssu to spiti tu rìa. Fèrni prosperità ce olocharìa, lene e Grèci palèi pu tu dòkane t'ònoma "òkimon" "pianta profumata", ce sto latino "ocimum basilicum". Ene 'o manechò fitò* chlorò jaddhemmèno n'ane o fitò'is agàpi, ma puru j'i' lipi*. Echi plèo poddhà tze 50 spècie misilikò passon ena mo kulùri tu ce m'in mirodia tu, però cino m'a fiddha ta lettà ce us fiùru àspru ene onomatimmèno 's ta tràudia tis agàpi.

Aliu chrònu 'mpi jinèke pu tèlane n'ambune s'agapitikò ma èna kristianò, kànnane in magarià m'ò misilikò. 'S quài paissia stin Italia pistèane ti mia gràsta mo misilikò èkane na minune 'gapimèni o àndra ce tin jinèka; puru mia gràsta apà sto portèddhi 'is kiatèra, èrketè sto pi ti 'cini tèli n'avri 'on innamuràò; an o paddhikàri dòki u korasiu ena chlorò klaràci missilikò 'in kànni na mini ma cino panta 'nnamoràta. Però stin Grècia ene 'o koràsi ka di misilikò u paddhikàri, cino to vaddhi pànu s'atti tu, simài pu tin agapà; Sti Grècia cìspu 'guaddhi travùdia j'in agapimèni-tu 'i fonàzi "lettò misilikò-mu."

*"Misilikò-mu fiurito, ste ja mènna 'cì
Jati to jeno m'ùpe pu 'sù 'nna 'rmasti"
--Lettè misilikò mu min òrria mirodia
Esù mi' kùì ta lòja pu lèi e gbetonìa--*

Puru stin salentina o traudi:

*To misilikò imirizi,
Agàpi mu epù diavènni,
dàmmu 'na spirì,
sandè, e tziçhì mu guènni.*

Stin aglisia o pàtera na kàmi àjamma vloimèno na rantisi us kristianù, vaddhi ecèssu sto nerò misilikò, pu 'ne dònno u Kristù. 'O fitò misilikò ene puru j'us pesammènus. I' malì 'mèra t'A' Stavrù (Santa croce) o jeno atti' Grècia, pèrni klaràcia 'tze misilikò stin aglisia ce ta vaddhi pànu sto Stavrò; Puru pròppi na chòsune o pesammèno, ton sciopànnune m'ò misilikò ce depòì kiantèune fitò panu sto nnima-tu. 'S kampòssu kuntu 's lipi ce tànato echi ecèssu itto fitò, kundu cino p'ògratze sto "Decameron" o Boccaccio, 1350, kui "Lisabetta e il testo di basilico". Sto chorìo Messina atti Sicilia ièhe an òrrio koràsi pu iggue Lisabetta m'a tria adèrfia pu isane merkànti, ce tèlane n'in armàsune m'èna plüssio. Però 'o koràsi 'gàpa o' Lorènzo attin Pisa. E Lisabetta m'ò Lorènzo 'ffruntèato krifà sti' kàmbara cinù, ecì pu mia nitta o

aderfò-tti o mèa tin ide n'aggui, ma en ipe tipo.

Tin àddhi 'mèra pirte milise ma t'addha 'dèrfia-tu ce pensètzane na kàmune ti 'tzerane tipo, ma ti ènghize na salvètzune 'in timi* tis famiglia. Sto' Lorènzo ipane ti enna taràtzune òli nomèni na pane lèrga 's ena paìsi ja polèmmima, ce 'o paddhikàri pirte ma cinu. Sto vràdi ta tria 'dèrfia piàkane ce sfàtzane o' Lorenzo, o' chòsane ce jurisane èssu-to. E Lisabetta ròtise t'adèrfia na màsi pu ìone o Lorènzo ce cini 'is ipane 'ti cinos èmine ampì j'ò polèmmimà-tu. Mèra ce nitta e Lisabetta istinne c'èggle krifà ce prakàli na fanì o Lorenzo. Mia nitta o Lorènzo 'is pirte 's ipuno ma ta rùcha-tu scimmèna, cilimmèna m'ò jèma ce is ipe "mi" me mini agapimèni-mu 's kanèna cerò, de kalocèri dè ja scimòna" ce 'is kùntetze ka t'adèrfia-ti 'on esfàtzane ce o' chòsane; ce na pài na n'on vriki.

O koràsi ibbie 'vriskonta o' topo pu ìone chomèno to paddhikàri ce t'ùvvrike. Eggle ce o efli ma e' t'ùsuse skòsi ce pari ma cini o' pesammèno manechò èpire i' cìofali-tu mesa 's mian gràsta. Mòtti jùrise sto spiti, sciòpase 'in gràsta m'ò chòma ce èspire misilikò. Pàssu emèra ce nitta e Lisabetta èste klèonta simà stin gràsta ce ma ta dàmnia-ti pu pèttane mès to chòma efani ena òrrio misilikò. T'adèrfia-tti torùsane tin aderfi-tto n'ane lipimèni simà stin gràsta ce telisane na dùne ti prama ièhe ecèssu. Klètzane ce klàsane 'in gràsta c'etoristi e cìofali 'u Lorenzu. Tòa noisane ka to koràsi itzere 'in alissia, ce farimmèna ta tria 'dèrfia dràmene sti' Napoli. E Lisabetta pèsane 'tze màli lipi* ja to' Lorenzo-tti...

Arte, j'ò kalò pu fèrni o misilikò, fitètzetè-to* stes avvlès-sa, potisetè-to stes emère u kalocerü ce cino enna sas fèri olocharìa. Iu kànnno evò... ●

Theonia Diakidis

grikamilume.blogspot.com

Xoma atto sud

Atto cirvili tu campanàri baròccu
 dio aspra peristèria* petune nomena
 satti ndali i campana i mali.
 Mirimma fse libertà sto spitteròn* ajèra
 eguènni atta mala poràddia.
 Fiùru fse caloceri es to palèo coràfi,
 plùssio fse tossa culùrria.
 Cantalùne a puddhia sto dinatòn* ànemo tu notu
 droserò fse varèa lìpi*,
 ja to migrànte anaertomèno* vècchio ce stràcco.
 Mirodia fse ruxa bblomèna ston ijo,
 cunti palèi. Topi fse macàre ce vàscama.
 Foteri* ce xlori gramigna sto cipo,
 mala ammàddia fse xiaterèddha,
 vizzàcia afsinicà, muso spastricò,
 sitàri crusafegno ànghisto.
 Caloceri fse idrote st'alòni tis zoì,
 cannè grè, cremammene sto tipoti.
 Cundu ta àvri-ma.
 Scimona fse pina,
 sparàgno ja to avri.
 Mistero fse xòma pu cantalì ston ijo,
 xòma apù èssumu,
 sud fse fotia,
 Salento fse agapi.

Anna Zollino

Ja na se filàtzo

Ja na se filàtzo èvala guàrdie:

Pa sta gonia ton ijo, mes'ta koràffia tin àkula,
 ce mes' tes nàvi on droserò ànemo, vorèa*.

Ma... mbike o ijo, c'èplose e àkula
 ce e nàvi efiane on ànemo vorèa...

ce ius ivrike cerò o tànato n'arti na se klètzi

Ma sto topo ci pu pài 'su, àndra mmu

enna fruntètzi o afidi, lùstro esù tos ammadiò mmu

ce depòì enna me kratèsi sta nu c'enna jurisi

Pèmmu to pòa enn'arti, agapimène mmu

ce vo enna peliso roda pànu sta gonia

ce pètali 'tze roda sti stràa su...

– An esù pelisi roda, piàketa sti chera ce mìrise in mirodia tto
 jati evo den èrkome 'mpì, e' sozo makà jurisi

Eci pu pirta evò, sta gonia ce sta koràffia en ei stràa

ene 'ci pu e mana en ei pedia ce pedia en èchu' mana

eci pù o àndra ce e jinèka 'en enònnute màì...

Theonia Diakidis

Zuddinu : Zoì cinurgia sto *Centro Polivalente per Anziani*

E xi camposu minu ca to *Centro Anziani* 'tto Zuddinu anzignase mia cinurgia zoì. O Sindaco me tin giunta-ttu dòcane tin amposia tos cristianò na pane ce na stasùne oli-mmia. Assatia assatia jetti na *Comitato Degli Iscritti*, pu canni tes proposte attes attività. Seme oli antricià na polemisome, na cantalisome, ce na... pèsciome!

Cai pepti, ste decannea ce imisa, àntropi ce ghineche toriutte sto Centro na cantalisune ta traùdia pu cantalizane i pàppi-ma ce e nànnem-ma. “Mas lene *Antichi Canterini*, ce o simàdi-mma ene to traudi *Tanto pè cantà*. Ena traudi xerùmeno ce scuscatato, cundu tèlome na ime-sta imi!”. Cai toso vaddome ena pramazzi sto' lemò ca accumbà me

ena miuli crasi, ce depoi... mia, diu, tri, ce puru tèssare fonè scèrume n'es came: e' sozi anoisi an è' cui.

Càmamo mia *Serata Spensierata* ce fonàsamo olu' tu' zuddinù, na tus camu' na torisune pos trautilzome.

Stiàsamo to pèsci attes còcule, ito tìspu teli sozi pèsci me tus filu-ttu.

Àrtena ancignàsamo to laboratorio asce scultura. Diu màstari, o Giuseppe ce o Benito, 'mas cànnune na torisume pos e' na mattèsune ce ito javènnome to cerò.

O Benito, me tin afitia asce camposu cristianù, stei canni ena furno. Passo forà pu polemume 'mas lei cio pu e'na camome:

“To furno ghenete mus pezzottu asce pilomaxo, e' t'òxi pùpeti, manexà ittu ss'emà.

To sciomi jenete is mian ora”.

O furno eghènete itu:

Me ena nnèma sce sidero, pu canni sce compàsso, gràfome 'cimesa mia furma tunda. Piànnome tus pezzottu ce us vaddhome 'cipànu, anzignonta a tin anta apu 'mbro. Me ena spiri cartuna cannume mia furmèddha ca andiàzzete ja simadi na prepaesciume tus blocchettu.

Apanu vaddhome tus summa-

rieddu ce clinnome me tus archettu.

Mia forà ca o furno e' ghenome-no e' n'o vàli sto tòpo-ttu: epiànnome matapale passo pezzòtto asc' èna asc'ena ce o vaddhome ena apà ston àddho cundu istiche prima eci pu e'na stasi.

Ecèssu sòzome vali sciomi, crea, arni, recco, zuccali, ... sto furno marèutte càio ta pràmata.

Asce tutta pràmata fènete i cinùrgia zoì atto *Centro Anziani*. Àntropi ce ghineche, assatia assatia iurèune n'artune na stasùne oli mia, na cane filia ce na mattèsune, iati tèlune na noistùne anii, xerùmeni ce scuscatati. ●

Francesco Chiga

AGRICOLA NUOVA GENERAZIONE S.p.A. Soc. Coop.
dall'Agricoltura per l'Agricoltura

Vieni a visitare il punto vendita
APERTO DAL LUNEDÌ AL SABATO
ore 8,00-12,30 e 15,30-18,00
(sabato pomeriggio chiuso)

L'Olio Extravergine d'Oлива ed i Prodotti Tipici del Salento sulla vostra tavola

Via Prov.le Borgagne, Km 1 - MARTANO (LE) • Tel. 0836 575223 • Fax 0836 574614
www.nuova-generazione.it - info@nuova-generazione.it

MARMI BIANCO s.a.s.

MARMI GRANITI PIETRE PORFIDI

Pavimenti - Rivestimenti - Ciotolati - Scale
Caminetti - Arredo Ville - Arte Sacra - Sabbatura

Tel. 0832.801682 - Cell. 328.1960876 - Fax 0832.801127
MARTIGNANO -LE-
Prov.le Caprarica-Martano (Km2)

Cammia forà o grico eccutèi

Giuseppe De Pascalis

E stòria pu sas cuntèu tunis forà ene cini pu èndese o Biagio Chiriatti, càddbio nnorimmeno cundu o Biagio tu Masèddba ce pu mu cunte tin àddbin emèra. Cusetèti.

Campòssus χrònu ampì, sàtti imone paddhicari istica ce ècanna o sordào ecirtèa sti Ròmi.

Mian èmera en noistimo poddhi calò ce mu pirane sto spitàli tu Cèliu sti Ròmi. Mu càmane i visita ce òle tes anàlisi, ce en eguiche tìpiti. Motti ediaviche o colonnèllo mèdico mes ta crovattia na nazitisi* tus adinatu ce èstase ambròmmu ce canònise ta xartìa, dònta pu e'vástone tìpiti m'ùpe:

- esù ise anio, en vastà tìpiti, irte ettù na di a' su dòcune a spirì convalescènza?

- dègghe, ipa evo, me pirane ettù jati enoistimo àscima. En ècama na me pàrone ettù na mu dòchete convalescènza.

O messère ecùluse na meletisi a xartia ce ide ca èrcamo apu Martàna.

Maleppèna eddunètti fse tuo, prèsta ròdise matapàle:

- Allora esù ise apu Martàna?
- Sìne, ipa evo, ime apu Martàna.
- Ce o grico o noà, o noà o grico, efsèri n'ò milisi?
- To novò calà, ipa, ma n'ò miliso e' to fsèro poddhi.
- Ce pè-mmu pos cui o "cuore"
- Cardia, respundefsa prèsta
- Ce "testa"?
- Ciofàli, respundefsa matapàle evò.

Insòmma, n'ì piàme n'ì condinome, mu ròdise campòsses forè depòì me χerètise ce culùsise na nazitisi us adinatu.

Arte enna fsèrome ca o colonnèllo en ìone apu 'ttu stin Grecia Salentina, ma ìone fse èna χorò apu cicàu sto Càpo, ce ìone èna fse cìu sacìndu tòssi pu, mà forà ca apantènnune o grico, emènune avascomèni ce tis efsèri ti cànnane ja tuttìn glòssa. Ce ène vascamma pu e' tos to guàddbi apopànu j'òli ti zoì. Ja tuo cànnane fse ticanè na màsune in glòssa ce i stòria cini demèni ce magàri pàssu pràma o pàssu cristianò pu nostà* fse grico os fenato ti pràma enn'ane.*

To àvri en ediaviche o messère, ma diaviche e mòneca pu epolèma eces sto spitàli ce m'ùpe:

Asca ce amo na vrìchi o colonnèllo ca ste ce se mènì. Estèi eces sti stànza-ttu.

Escòsimo ce pirta na vrìco o colonnèllo. Mòtti embica ecèssu o colonnèllo m'ùpe:

Stàsu scuscetào ca e' vastà tìpoti, ciò ca s'urte iane pràma lafrò ce àrte diaviche ticanè.

Ma evò tèlo na se pèfso* essu m'ì liscènza jati efsèri o grico, alies emère, ma se pèfso es Martàna.

Iu ècama, m'òdiche icosi mère

fse convalescènza, ma pròppi na taràfso m'ùpe a t'ùsoza vòrasi o libbro tu Rohlfs "Scavi linguistici...". Tàrafssa, èstasa es Martàna. Ione calocèri ce prèsta èbbica na piastò* mùs filu-mmu, pàonta votònta aputtù ce apuci, pàonta es ti' tàlassa, inzòmma ècama a spirì fse òria zoì. Ma ixa allimonisònta na voràso o libbro u colonnèllu. M'urte stennù manexò stes ùrtimes emère, ce allòra ncignasa na pào fèonta pucanène, ma o libbro e ton evrisca. M'ùpane allòra na rodiso o profèssuri Sicuro ce iu ècama. Tuo m'ùpe na pào ce na do sti libreria Atena apu Appèdro*. Iu ècama, pirta, ròdisa, o padrùna pirte na ghiurèfsi mes tus libbru ce dòppu a spirì eghiurise m'ò' libbro ce m'ùpe: ise fortunào, tui ène e ùrtimi còpia.

I' vòrasa ce in emèra ambrò tarafsa matapàle na pào sti Romi.

Epirta ce ivvrica matapàle o colonnèllo ce t'òpira o libbro. Ciò mòtti on ide exerètti pòddhi ce m'ùpe: etorì, evastute mian glòssa pu en evrischete pùpeti, èxi ghèno pu ja cini, ce m'òdife o libbro u Rohlfs, diavènni i zoì n'ì studièfsi, pàssu lòo tunis glòssa χrizi crusàfi, cratisetè-ti sifì, mi càmete na χasi.

Efane campòssus elògiu ancòra u grico ce pòi m'ùpe: esù mu fènese 'a calò pedài, tòssu mu èrchete na su dòco ancòra cammian emèran àddhi. Ce iu ècama, m'òdiche icosi mère ancora fse convalescènza. To ringràziefsa, to χerètisa ce pirta apòde, ma mòtti istinna ancòra apà sti pòrta m'ùpe: min allimonisi o grico. Ce e' ton ida plèo.

Cammia forà o grico eccudèi, na mi pùme plèo ca o grico e' felà. Sarànta mère fse licènza, tòssu χrizi o grico-mma? Ja mà, aputtù 'ttin Grecia, poddbès forè, plèon alio ancòra. ●

Pavimenti - Rivestimenti
Arredo Bagno - Rubinetterie
Caldaie a Gas Junkers, Bosch

VERRI FRANCESCO

Via Prov.le Zollino - Martano 73010 ZOLLINO (Le)
Tel. e Fax 0836.600739 - Cell. 338.4329687

Porte - Finestre - Persiane PVC
Porte interne
Rivestimenti murali in PVC

Zacheo Raffaele

MARTANO (Le) - Via Q. Sella, 54
Tel.-Fax : 0836.571638 - 333.3274022
E-mail: zacheorafaele@aliceposta.it

FINSTRAL

I AKLISIA TU A' STEFANU IS SULITU

Carmine Greco

A pù to V sara to VI sèkulo d. C. to skotinò pu ivà-rigghe apànu so Sulitu jètti plon arèo ce atsikkose n'atsemeròsi.

O Sulitu so' perìodo bizantino jomòsti olo atse Griku, pu vâlone akàtu olo to ghèno a'to' tòpo: tota atsikkose na liturghisi i liturgia bizantina ce i glòssa grika imilüato kuài mera ce is pukanè.

Pùru ka depòirte àddon ghèno, i Griki afikane ole tes patimàte bizantine is ole tes furme.

Tu XII sèkulo dopu ka jenniti o Christò ce tuni tradiziùna bizantina ene i aglisia tu A' Stefanu, monumènto pu chirizi toso, ka kanì manechà cino na doi lustro is olo to Sulitu.

Tùsi kèccia aklisia ene cini pu manechi menì a'to' cerò bizantino. I aklisia, o kàjo sòzome pì i kappèdda, stèi amèsa so paìsi, sin via "Spitàli" (jati iciumbrò ìche na' palèo spitàli), mia atse kappòsses strate pu kànnone òrio olo to'

cèntro tu Sulitu.

O tìcho apù 'mbrò jètti palèo: en èchi plèo tes kulònne pu kànnane òrio to portàli. Echi puru nan òrio rusùna. Apù c'èssu mero ifènente poddì òrio: oli i tichi stèone pittàti me ikòne bizantine. Ivriscome pittàto o *Giudizio Universale* o *Martirio tu Christù* i *Taumaturgia ce o martirio tu A' Stefanu*.

I àbside echi pente ikòne me tèssaru àju episkopu, patèru a'tin Aklisia Bizantina. Pistèome ka o pittùri isane nan grìko apù Sulitu, ce o polemisi dikò-ttu isane forsi o urtimo a'ti' skola bizantina sin Italia.

O tìcho apù 'ttumbrò èchi mia' pòrta me na' rusùna romàniko ce na' kampanaràci gòtiko. O tìcho ene atse litàri atse lecciso. Imènone manechà dio liontària spasmèna; anvèce i dio kulònne pu mia' forà kratènnane ta dio liontària, pèsane. Echi kuài patimàte atse pittùra si'

chèra artèa tis porta.

O rusùna echi furma atse rota me tus ràsciu, ce vriskete amèsa is kua' arku. Simmeri mènì manechà mia' porta, ma protinà ìche dio adde: mia apà so' tìcho pu anfacchète si' tramuntàna, ce i addi apà so' tìcho sud. Sin aklisia imbènni ijo a'to' rusùna manechà, ce atse mia' fenèstra.

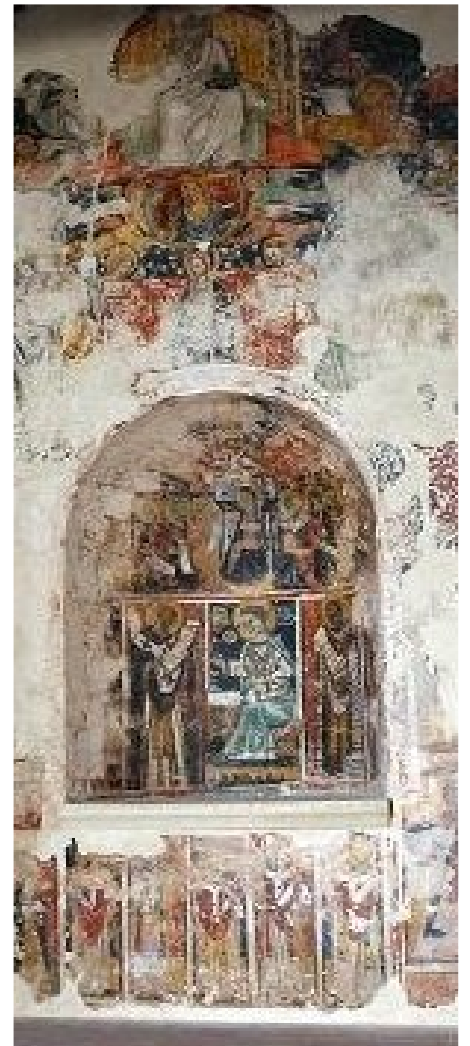
Apù c'èssu mero èchi na' skema atse tetragono, mia navàta manechà ce mia lammia me kapriàte. Vlèchome ankòra:

Mian àbside poddì kèccia pu vriskete so merèo apù levànto a' tin navata; nan artàri me tèssaru Aju episkopu pu kratènnone na' charti pu stèi grammèno na' prakàlimma bizantino.

Dio ikòne difune dio episòdiu tis zoì tu Christù ce tis zoì tu protomartiro A' Stefano. So merèo apù panu echi pittàto o Ajo Pnèuma, pu akkatevènni apà sus Apòstulu ce apà sin Vergine Maria, pu prakalùne ambrò ses porte tis Gerusalemme.

Apànu sin àbside vlèchome ikòne a'tin Ascensiùna, ce to Christò amèsa son ajèra ce t'astèria, pu me ti' chèra artèa ivloà ce me tin anàpoti kratènni to' Vangèlo.

Vlèchome puru mia' Maddònna m'o' Bombinàci. Tusi ikòna ammiàzi poddì me cini ka vriskete sin aklisia tis Aja Katerini son A' Ppètro. ●

E fotinèddhe

Echo stennù
 i' masseria
 epù o kalocèri èzona
 mottì imona pedàci
 ce cìso stenò
 pu ènghiza na kào allampede
 na stàso sto chorio;
 cìtto trisi atte ròte
 tos traino sirmèno atta mulària dromèna
 ce e guarnimènti
 pu zàfane apà stes plàe-tto
 Pos isoza allimonisi
 citta kèccia linnàcia
 pu to fotizane
 ce to kànnane na fani
 mia pìsta fse aeroporto.
 Arte estèi cì senza lustro
 iu skotinò
 toso na foristì
 n'o diavì
 kundu an ìone to katòì
 tis fsichì-mma.

Salvatore Crisostomo

... a pèsune ta dattìlidia
 ta dàttìla mènun artà ...

Teli na dòì ena kontribbùto ji' Spitta?
Teli na polemìsis esù stessò jo griko?
Èmba stin Associazione
Grika Milùme!
Telefòniso sto :
Giuseppe De Pascalis 338 11 35 405
Paolo Di Mitri 328 70 33 947
Francesco Penza 338 73 60 313
Dela sto internet :
<http://www.grikamilume.com/adesione.php>

Mas gràtsane

Gentilissimo Presidente,

ho avuto tra le mani il vostro periodico "I Spitta" e sono contenta di averlo letto tutto d'un fiato.

(...)

Sono di lingua romanza, magliese d'origine e trasferita a Castrignano de' Greci per assumere la dirigenza dell'allora Circolo didattico nell'ormai lontano 1979.

(...)

Sì, avete ragione, il griko non vuole soldi, ma solo amore come tutte le lingue che veicolano cultura ed identità.

La legge 482 dovrebbe essere applicata per salvaguardare e tutelare una lingua minoritaria, come succede in altre zone d'Italia; ma sembra che i salentini - alcuni - abbiano più a cuore altri interessi, mentre tradiscono le loro stesse radici.

(...)

Sono convinta e lo sarete anche Voi che la bellissima Grecia Salentina, di cui si parla in tutto il mondo, priva della sua lingua originale, il "griko", si riduce ad un contenitore privo della sua identità culturale.

(...)

Cordiali saluti

Maria Ada Nucita Stefanelli

Maria A. Nucita Stefanelli

O kùnto tu paddhikàri ce tu korasiu

*Ena paddhidàri ide mian ghinèca ce is ìpe:
 "t'isen òrria."*

Afi na pào n'i torìso asse kùkkia.

*S'ida apù to lãrgo ce mu fànìs òrria
 ce penzessa na s'òrto kùkkia ambrò.*

*Mu fànìs sa' fiùro pu ste nìtti,
 ces mia kòppa, òrrio na miristò!*

Artèa fse sèa èrkamo

petònta òlo cherùmeno ce gomào charà.

Ma dè pos e' ta pràmata!

plèon kùkkio,

ce plèon e' tònron itton òrrio 'ttin protinì forà.

S'ùrta ambrò ce "òbimmèna" tòsson èmina òlo stonào.

*Ison èna fiùro, ùmme, kùndu fènasò,
 ma èna fiùro asse malòcha vromistò.*

Sianomèno atto

Antonio Giannuzzi

E sekla u demoniu

Paolo Di Mitri

A spru mala lisària kotterà, ena panu st'addha. Tòssa lisària pu fènete ka telun na ftàsune in anghèra, ce panu panu echi mia' mali' sucèa pu guènni atta lisària, sia pu e rizzetti katènnune ston alifièrno. 'En echi makà choma: manechò poddhà lisària. Ene topo tse afidia ce tarante, 'pu tarregno cei kau sti lumera u kaloceriu. Ti ichan ti kami na vâlune tossa mala lisària, ena panu st' addho, ka fènutte ros ti Kalimera? Topo tse demògna; eci panu 'en e' ftàzzune manku e stiare: cine, i nitta, steune kau, mes ta koràffia gomàta kàttia, skòrpiu, kardu akrikù ce pulikàre vromistè. Mbrò 's ta pòddia i sekla* echi brunittàre, trigne ce appiràtzi.

O Teò èklise ci kau o demòni, motti t'ògguale atto paraìso, selèste! Ce u pèlise panu ola citta lisària mavra, kamèna a' ton ijo.

*'Tsi sekla u demoniu
Mu stei panta mbrò st'ammài
Ce, mott'òmone pedai
Es tes ore tu vradùu
Tramass'olo sa pudhì
Motti stei 'sto skotinò
Ce ndè kui ce ndè torì
Pleo ti mmana-ttu n'ambrò*

*Iatì lèane ti o demòni,
Tosso toosso farimmèno,
Kau'sto mea kulumi chionì
Panta panta este klimmeno;
Ce mott'èrkato to vrai,
Cino èguenne na di
M'io soggeste na mas piài,
Mes ton ipuno e fsichì.*

Lèune ka ci kau sti sekla echi mia mali akkiatùra. Ole tes addhe es piàkane, èle o pàppo mu, ma cini ene pleo mali ce diskuli ni' piài ka o demòni stei panta ma

mmàddia nittà ce kanni pu ste plonni, ma se kanonì 'pù ci kau, sa' mommo! Lèune ka eci echi mia porteddha apùtte cino guènni a' to spittittu, eci pu stèune oli cini ka pesànane ce ka kàmane poddhès amartie.

Guènni ce èrkete panu sti sekla passo forà ka kui a lisària na sistùne: cina ndalùne a' kanèna 'pus emà pai na nèi, na ftasi mbrò sti mali sucèa siderègna. Èrkete na se piài, iati cino e sozzi di tinò pu diaènni pu mbrò sto spittittu.

Vlepi ola a krusàffia pu klinni 'ci kau stin akkiatùrattu. Tispo mai sozzi kukkètzi 'ci simà.

Lèune ka e Mori, appu irtane

olo iso fatto u demòniu ce a' ta krusàffia pu stèune ci kau, klimmèna. Iu mia ciuriaci tse kalocèri, tse miriscio, kundu èssutu ichane fànta ce panta na nguccètsune lio, krifà a' tu dikùttu tàrasse allampède ce pirte kau ston ijo u teru ce èbbie i' straa pu pai es e' Martàna. Itele na ietti plùsio, iso techùddhi. Satia satia, senza na kami poddhì rebatto, isele na gùali a lisària na sosi vriki in akkiatùra.

Èftase kau sti sekla, olo dromèno, ce appu èbbie na nghisi ena tse citta lisària mavra, pu cèane kau ston ijo, osso t'ùrte 'mbròstu enan afidi.

Faristi poddhì iso petài, pu piste

ettù s'emà, na piàne i' chora pu Martana ce o Derentò, pirtane eci panu na kanonìsune kaio, ce vrikane mia' tripi, mia' foggia eci pu ìche ena poro. Mbikane ci kau na ftàsune kau e' Martana ce pratònta pratònta, chàsisa. Ce mai tispo emase pu pirta' na chasùne, isi Mori. Pràmata diabbòlika, selèste!

Appu ìone petài ena attu Lefònsi, quai Ntoni, ka ègratse o traudi pu panu sti sekla u demoniu, pirte ka isele na torìsi an e' jalissia

ka cittedon afidi ìone o demòni ma t'ammàddia gomaa lumèra pu ste ce èguenne pu mes'ta lisària. T'ùrte sto nnù ci' p' òle e màlittu, ce ncignase na fonasi, olo farimmèno, m'oli i' fonì pu ìche:

*“Santu Paulu, santu Roccu
No me toccare ca no te toccu,
se me tocchi ieu te stoccu
Pe santu Paulu e santu Roccu”*

•••

Fònazze ma tossi mali fonì ce stitsa ka noiato ka ìone o ànghelo Mikeli, ka èsfazze o demòni.

Iu, o maro àfdi, faristi ce èffie, pirte ce chàsi 'ci kau 'putten iche èrtonta.

E' kùato tipo mbrò sti sekla, manechò kanèna kràulo peta quai toso pu panu 's ta skòrpià.

Iso Ntoni Lefons kanònise mbrostu, ce u fani òrrio na di 'itti mali tàlassa: chlorà poràddia pu chànnatto cirtèa Malandùgno. Poràddia ce addha poràddia... ce mpì mpì, skupèretse addhi tàlassa tse nerò, pu filiàto m'in anghèra; ce 'en entropiàzzato.

Ce iu e akkiatùra a ti sekla, lèune ka stei 'nkòra ecì kau.

Puru 'vo roto o' pàppommu an ennòrizza epù stèane addhe akkiatùre; ka puru evò itela na tsero an isosa piài kanè tiàni krusafi. Dèje cino klìmmeno kau sti sekla, ka fariamo na ftaso mbrò sto demòni.

Iche mia akkiatùra ston a' Vlasi, mbrò sto spiti u ciurù u Vitu Muntagna, mpì sti' massaria a' ti Konca. Iche ena p' ìggue Pantaleo ka, 'ci simà, iche vrikonta ena nnima. Cino, proi fònase o ciùrimmu ce addha pedàcia pu ste ce pezzane mbrò sti' massaria, no' visisune na tscesciopasi o nnima. Depoi, appu t'ùchane nitsonta, us kùrriete* olu. Selèste ka ìvrike kampòssa turniscia, ma 'en doke tipo es tinò. Mia addhi akkiatùra este mbrò sti kulònna u ja' Vriziù, panu stin "Opera".

Ma oli roddhèane panu sti paddha, ecì pu echi o stavrò, ce mai vriska' tipoti. Dopu chronu, irte ena tseno m'u libbru, ce tsèchese ecì pu o ijo èkanne o ascio u stavrù, ce iu ìvrike tin akkiatura, ce in èpire ma cino. Ma ìone ena istruito, seleste.

Mian addhi akkiatura este sti Roka, mbrò sti kappèdd-

ha i Maddonna, ci simà sti tàlassa. Kau s'ena frea pu en eftazzi o nerò.

Eci kau iche ena kantaro gomào turniscia, lèane. Ma an ìsele na ta piài, iche na pari cipànu mia pratina ce n'ì cinonisi. Emena lustrèa ta mmàddia, c'èlo u pàppommu, ka pokka en ion' diskulo ni' piài. Cino me ròtise: "Ce 'su iche stomachò na doki o Kristò is itza?! Ti teli na pai tartèa tartèa sto alinfièrno?"

"Dèje!"- elon evò, ka fariamo- "o tseri, de', ka su guènni ambrò o demòni, eh!?" "Ce esù tseri kalà o topo ecì pu stei?"- ròtone.

"Evò pistèo ka in vrikane ce i i' pìran'èssuto", ipe doppu lio, o pàppommu, - "iati, mes ti kalimera, diu tri jèttisa olon isa plussi.

O Vito Muntagna puru ipe ka iche mia akkiatùra ci kau sti Roka, ma e' ti' sòsan piài, jati e Maddona èkame i' chari. Vrikane kau sto frea mia kasciddha gomài lisària, ce kau sta lisària, iche in akonèddha i' Maddonna.

Iche ftàsonta a' ti' tàlassa na ma' sarvetzi a' tus turku, ka ìchane mbìkonta 'sti Roka atti Protosia (Posia) de poi pirtane na piàne o Derentò. C'emà mas 'fikane.

Jà tuo kàmane itti kappeddha i' Maddonna a' ti Roka, ka e kristiani

atta choria pu 'ci simà, pane na vrikane passo chrono sto mina u maù.

Cini atti Roka vrikane lisària es ti kasciddha, kamposse forè ces' tus tichu attus attu' cipu, vrikutte kàntara gomata skortse tse kotsèddhe; jati pronà isane turniscia, depoi ièttisa kòtseddhe, jati ispu iche valosònta na piài in akkiatùra, en ìtsere na pi kalà on attàkko.

Arte e'na po ena prama. Puru evò pirta, tse pleo mea, na nnèo panu sti sekla u demoniu. E proni forà, imo plèo p' ikosi chronò.

Pirta, ce 'neka ci panu, ros ti sucèa, ma pòddia ce ma chèrria. Kanònisa mes'ta mala 'mmadiatti, ma den isosa pratisci ci kau, iati ine poddhì diskula citta lisària mavra ce junnà!

Ce, sappu pràtone. ndalùsan itta lisària, ce o rebàttoto 'kùato atto largo. Olo 'ci vromi tse kamèno.

Fariamo na stasò 'ci panu.

Poddhì larga èston' atta choriamma. E Kalimèrammu, o Malandugno ce o Kastrì mu fènato ka me fonàzzane: ka mu lèan na fio pu 'ci panu pu 'en iche kammia zoì.

Ti icha na kamo? Na fio presta pu 'ci, èkama mia mali fessaria. Kateka tsumpèonta panu sta lisària: osso na peso ce na mino ecì, jà panta. Pirta fèonta na ftaso mbrò

sti straa i' Kalimera. Tsumpèonta ce panta fèonta kundu on ànemo, na ftaso ecì pu e zoì me fònazze. Olo petà kau sta pòddiamu: 'en ìtsera pleo an imon paddhikàri o rindinèddha ka petà mes' ton ànemo. En ìtsera an imon àntreppo o tsichì. Peto sa' ta pikùia panu sto kampanàrimma. Ce lesta lesta, èttasa mes ti mesi; pirta sti' funtana, èbbliina o mùsommu ce i' ciofàli. Depòì èbbia nerò frisko. ●

I glòssa ma

griko derentinò ce griko kalavrò

E alèa ma tus clàru clammènu

‘S èna coràfi χέρσο mìa mάλi alèa èggle crifà crifà. T’acriddhài in ìcuse atto’ sipàli ce i’ ròdisce: “adreffimmu, ti èxi ca clèi?”

Ti èχο? E’ χορίζι ti èχο òlu tus clàru clammènu! Ma ti tos ècama evò os antròpo ca càì χρόno èrcutte ce me copanìzune? Ti tos ècama ja na mu càmunè tòssa stravà?”

“Xrondi, rotà ti tos ècame! Tos ècame n’àxune poddhès alè”

I alea me ta cladia clamena

Se ‘na cchoràfi argò man alea megali ècle crifà crifà. T’acriddaci tin ìcuse an di ffrasti ce tin aròtie: “leddàmu, ti echi ce clèi?”

“Ti èχο? De cchorì ti èχο ola ta cladia clamèna! Ma ti tos ècama ‘go tos athropo ce catàchronò èrkonde ce me raddìzusi? Ti tos ècama ja na mu càmu tòssa pitimìa?”

Paddeca, arotai ti tos ècame! Tos ècame viata poddhès ale!”

Giuseppe De Pascalis

Glossario

afsinikò, i, ò : crescente

anaèrcome : ritornare

apantenno : incontrare

Appèdro : Galatina

(già S. Pietro in Galatina)

dèchome (aor.dèftimo) : accogliere

dinatò, i, o : forte

fài : cibo

fitèò : piantare

fitò : pianta

foterò, i, o : luminoso

lipi : tristezza

naziteo : visitare

nostò : aver sapore

pèfto : mandare

peristeri : colomba

piànnome : svagarsi, divertirsi

sekla : specchia

(monumento megalitico)

spitterò : scintillante

timì : onore

vorèa : vento del nord

GRIKO, SKOLA ce AGAPI

(kulusà atti' pagina 3)

Enan addho prama.

O dialetto italiano pu milùme emì sta choriama ce sto’ Salènto ene e traduziùna a’tto griko.

voju cu mangiu = telo na fao

tocca cu vau = nghizì na pao

non pozzu venire = e' sozo erti

fallu cu venga = kàmeto n'arti

dilli cu non venga = pestu na min erti

quistu quai = tuonne'

ieri fici (makà aggiu fattu) quistu =

ette' èkama tuo

O Rohlfs ègratze libru panu utta pràmata.

Evò pistèò ka ste’ skole a pedàcia e’ na mäsune ola utta pràmata, ce addha.

Ndiàzete cerò, ndiàzete jeno, ndiàzutte sordi.

Ma otikanè sozi vresì (puru e sordi!) an tèlome na visisome in glòssamma na mì chasì.

Ma ndiàzete agàpi.

O griko teli agàpi. ●

G.F.

CAPASA®
AZIENDA AGRICOLA

**FORMAGGI
PRODOTTI TIPICI
PRODUZIONE PROPRIA**

Contrada Capasa - Martano - tel. 331.8312336

www.capasa.martano.it

Motti o griko ìone stin Atene

Salvatore Crisostomo

(Ena kristianò pu òmase tin glòssa neogrèka meletise, sto 1995, itto gràmma stin Atène ambrò es mìa platèa pu ìsele na mäsì ta problèmata tu Salèntu)

Είμαι πολύ χαρούμενος να βρίσκομαι ανάμεσά σας, ανάμεσα σε αδέρφια της Ελλάδος.

Ήρθα εδώ, μετά από επαφή με τον Σύνδεσμο Φίλων των Ελληνοφώνων (ΣΦΕ), (...)

Μεγάλωσα ακούγοντας τους γονείς μου να μιλάνε την ωραία και τόσο παλαιά γλώσσα των προγόνων μας. Δυστυχώς οι γονείς όλων των νέων της γενιάς μου δεν είχαν καταλάβει την σημασία της ιστορικής γλώσσας μας, ούτε την σπουδαιότητα του πολιτισμού, των παραδόσεων της ίδιας της υπαρχέως της ελληνικής πατρίδας μας, δηλαδή του Σαλέντου. Ενόμιζαν ότι θα ήταν καλύτερα για το μέλλον των παιδιών τους εάν αυτά μαθαίναν τα Ιταλικά. (...)

Πιστεύω ότι τώρα που η γενιά μου έγινε πιο ώριμη στην ηλικία, καταλάβαμε ότι αυτή η γλώσσα, τα Γκρικα, είναι μια περιουσία και ένα κομμάτι ιστορίας που δεν πρέπει να χαθούν. Με ενδιαφέρουν σίβουμε πάνω από τη γλώσσα και τις παραδόσεις μας, τις μελετάμε και κάνουμε ο,τι μπορούμε για να τις σώσουμε.

Εκείνος που μας προέτρεψε πρώτος να μελετήσουμε τη γλώσσα μας, τονίζοντας ότι δεν είναι μια γλώσσα νόθα ή των αμορφώτων, αλλά ένα μοναδικό ζωντανό μνημείο, ήταν ένας Γερμανός, ο καθηγητής Gerhard Rholfs. Αυτός αφιέρωσε τη ζωή του στην μελέτη των ελληνικών διαλέκτων της κάτω Ιταλίας, και 60 ολόκληρα χρόνια μάζευε στοιχεία γ'αυτήν. Αλλά στο Σαλέντο δεν λείπουν οι πρωτοπόροι που έβγαλαν τη γλώσσα μας από την καταφρόνια και την άγνοια.

Πρώτος αγωνιστής της γλώσσας ήταν ο Vito Domenico Palumbo, που έγραψε πολλά ποιήματα και τραγούδια, από μοιρολόγια εως δημοτικά. Αυτός μάλιστα ήλθε το 1896 στην Αθήνα και μίλησε στον Φιλολογικό Σύλλογο Παρνασσός.

Ήδη από τότε ζήτησε την βοήθεια των αδελφών Ελλήνων για τη σωτηρία της γλώσσας που κινδύνευε να χαθεί.

Μετά από τον Δεύτερο Πόλεμο, είχαμε βετεράνους καθηγητές όπως ο Paolo Storreo και ο Angelo Codardo, που δυστυχώς απέθαναν. Άφησαν όμως ένα μεγάλο έργο και ελπίζουμε ότι σήμερα θα το συνεχίσουμε όσο μπορούμε.

Υπάρχουν φιλόλογοι όπως οι καθηγητές Salvatore Sicuro και ο Rocco Aprile που κρατούνε τη κληρονομιά του Palumbo. Και εμείς οι νέοι του Σαλέντου θα κάνουμε ο,τι μπορούμε για να μη σβύσει η γλώσσα.

Το έργο όμως των ανθρώπων αυτών που αγωνίστηκαν και αγωνίζονται για την Grecia Salentina, θα είναι άχρηστο εάν δεν χρησιμοποιήσουμε τα σύγχρονα μέσα επικοινωνίας για την διάσωση της

γλώσσας. Τα Γκρικα, η γλώσσα μας, έπαθε μεγάλη ζημιά από την εισβολή της τηλεόρασης το 1952 και πέρα. (...)

Μιλάμε την ίδια γλώσσα, δεν είμαστε Έλληνες; (...)

Θα ήταν ωραίο εάν ο καθένας από μας θα είχε μια φορά στη ζωή του την ευχαιρία να βλέπει και να θαυμάζει στην κάτω Ιταλία ο,τι οι προγόνες μας μας άφησαν. ●

Feto, pos' kàmmo persi, stes dekatèssare àgostu, mes 'te strae ce ecisimà stu' topu ce stes avlè pleo palee atti Kalimera, vris-komesta mapale na meletisome ce na travudisome min glòssama grika. Na ndalisune ce na kantalisune ma 'ma, èrkutte i ENKARDÌA atin Athina, musicisti pu travudùne min glossama ce èchune ti charà na pàrune ti kultura dikimma es oli tin Grecia, ma poddhì agapi. Èrkutte puru i MALALINGUA pu kànnune poddhà travùdia cinùrria, grammèna es griko atto Luigi Garrisi apù Kalimera, panu stes mùsike atti Paola Petrosillo apù Brindisi. Na meletisune èrkutte puru kampossi kristiani apù Kalimera ce apù tes addhe chore grike, fse cinu ka vastune o griko sti fsichì. Ma a' telisome n'aggui òrria isi iniziativa, n'achi poddhì jeno ka o griko o fseri kalò. Tuo ene to impegno pleo mea pu e' na piai passo kristianò pu pistei ka e glos-sa sozi zisi ma ta travùdia cinùrria ce palea sti kardia tu jenu.

Luigi Garrisi

CAPRARICA CALIMERA MARTIGNANO

LAVANDERIA ANNA RITA

SPECIALIZZATA
LAVAGGIO BARBOUR
ABITI DA SPOSA
PELLI • PELLICCE • PIUMONI

servizio a domicilio
Tel. 0832.823419
Cell. 328.8649934

η Σπίνθα

Το ελληνικό
υδρεντικό περιοδικό

Για να διαφημιστείτε
εδώ επικοινωνήστε
μαζί μας

e-mail :
spitta@grikamilume.com

Ιούλιος 2008

Διευθυντής : Nunzio Pacella

Τεύχος 4

ΑΡΧΑΙΟ ΠΛΟΙΟ ΚΟΥΒΑΛΟΥΣΕ ΕΛΑΙΟΛΑΔΟ ΚΑΙ ΡΙΓΑΝΗ

Μια ενδιαφέρουσα έρευνα έγινε πρόσφατα σε αρχαίους αμφορείς που βρέθηκαν σε ναυάγιο πλοίου το οποίο βυθίστηκε πριν 2400 χρόνια περίπου έξω από το νησί της Χίου.

Το DNA από τα τοιχώματα των αμφορέων αποκάλυψε ότι το ελληνικό πλοίο μέσα στο οποίο βρέθηκαν μετέφερε ελαιόλαδο, ρίγανη και πιθανότατα κρασί.

Η νέα αυτή έρευνα ίσως προσφέρει ένα τρόπο για να αναλύσουν τα από πολλούς χρόνους χαμένα περιεχόμενα των εκατοντάδων δοχείων, ανέφερε ο Brendan Foley από το Massachusetts Institute of Technology και του Woods Hole Oceanographic Institution.

Με αναφορές τους στο Ημερολόγιο της Αρχαιολογικής Επιστήμης (Journal of Archeological Science) ο Foley και οι συνεργ-

γάτες του στο Πανεπιστήμιο Lund της Σουηδίας, είπαν ότι ήταν δυνατή η λήψη μιας σειράς DNA από το εσωτερικό 2 αμφορέων που ανέστυραν από βάθος 230 ποδών (70 μέτρων περίπου), το 2005.

Τα πήλινα δοχεία ήταν άδεια, αλλά οι ερευνητές αποφάσισαν να δοκιμάσουν για έλεγχο του DNA οπωσδήποτε. Προς έκπληξή τους πήραν λίγο... και όχι το DNA που περίμεναν.

Το νησί της Χίου όπου βρέθηκε το ναυάγιο, ήταν φημισμένο στον αρχαίο κόσμο ως ένας από τους σημαντικότερους εξαγωγείς κρασιών υψηλής ποιότητας. Αλλά οι 2 αμφορείς στην πραγματικότητα κουβαλούσαν DNA από ελιές και ρίγανη. Βρέθηκαν επίσης ίχνη από κρασί και ίσως από ψιτίνια.

Ο Foley ελπίζει να χρησιμοποιήσουν την τεχνική αυτή για να ανακαλύψουν περισσότερες λεπτομέρειες σχετικά με το αρχαίο ναυτικό εμπόριο: «Φανταστείτε ότι σας ζητούσαν να ανα-

λύσετε την Αμερικανική οικονομία κοιτάζοντας μόνο τα άδεια κουτιά των 40 ποδών (12 μέτρων) των εμπορευματοκιβωτίων... Θα μπορούσες να πεις κάτι, αλλά όχι πολλά», δήλωσε. ●

Γιάννα Παπααίδου

Ο κ. Θεόδωρος Κασσίμης στην Καλημέρα

Στις 25 Μαΐου, ο υφυπουργός Εξωτερικών κ. Θ. Κασσίμης επισκέφτηκε τα ελληνόφωνα χωριά της Απουλίας και ειδικά το χωριό Καλημέρα όπου στις επεμβάσεις τους, ο δήμαρχος, Τζιουζέππε Ροζάτο, και ο επικεφαλής για τον πολιτισμό του Συνεταιρισμού των 11 Ελληνόφωνων Δήμων, Τζιοβάννι Πάλμα, τόνισαν τους δεσμούς που ενώνουν την Ελλάδα με την Γκρετσιά Σαλεντίνια (Ελ-

λάδα του Σαλέντου) λέγοντας «Σήμερα, σε αυτή την πλατεία, έχουμε την απόδειξη ότι η γκρικόφωνη νησίδα διέυρνε τα όριά της» (Τζιουζέππε Ροζάτο) και «Έχουμε ανάγκη από μεγαλύτερη βοήθεια για την προστασία της γλώσσας μας, από περισσότερα κίνητρα συνεργασιών που μόνο οι ιταλο-ελληνικές αρχές μπορούν από κοινού να προωθήσουν» (Τζιοβάννι Πάλμα).

Προηγουμένως ο δήμαρχος του Μαρτάνο είχε πει : «Η γλώσσα μας επιβραβεύεται από την παρουσία σας».

«Το χτες πρέπει να μας οδηγεί στο αύριο», απήντησε ο κ. Κασσίμης και επιβεβαίωσε τη βούληση του υπουργείου του να δώσει «μεγάλη έμφαση στην

ανταλλαγή των νέων, επισκέψεις των νέων στην Ελλάδα και από την Ελλάδα στην Απουλία», και να ενισχύσει την εκπαιδευτική προσπάθεια, «διότι αυτή η γλώσσα θα χαθεί αν δεν μπορέσει να πλουτίσει σε λέξεις», όπως είπε χαρακτηριστικά.

Στη συνέχεια, τοπικά συγκροτήματα και παιδικές χορωδίες απέδωσαν τραγούδια γρίκια μέσα στη Πλατεία του Ήλιου της Καλημέρας, και οι απεσταλμένοι του συλλόγου "Γρίκια Μιλούμε!" παρέδωσαν στην ακολουθία του υφυπουργού το τεύχος του Απριλίου της "Σπίνθας" επισημαίνοντας ότι είναι το μοναδικό περιοδικό γραμμένο αποκλειστικά σε γρίκια και σε ελληνικά. ●

Γιάννης Παπαγεωργιάδης

Να μποϊκοταριστεί το Πεκίνο;

Γιάννης Παπαγεωργιάδης

Τα επεισόδια, αντίθεσης στο κινέζικο καθεστώς, στη τελετή αφής της Ολυμπιακής φλόγας στην Ολυμπία είχαν για σκοπό την συνειδητοποίηση του κόσμου στο πρόβλημα του Θιβέτ και γενικότερα στην έλλειψη σεβασμού των ανθρωπίνων δικαιωμάτων στην Κίνα.

Η ελληνική αστυνομία συνέλαβε αρκετούς θιβετιανούς διαδηλωτές και η κυβέρνηση καταδίκασε τις ενέργειες αυτές που, όπως είπε « δεν έχουν καμία σχέση με το ολυμπιακό πνεύμα ».

Στη συνέχεια, γεννήθηκε μεγάλο θέμα στα μέσα μαζικής ενημέρωσης στην Ελλάδα διότι η κάμερα της ελληνικής τηλεόρασης που μετέδιδε ζωντανά την τελετή άλλαξε παράξενα και ξαφνικά τη γωνία λήψης όταν οι δημοσιογράφοι των Ρεπόρτερ δίχως σύνορα παρενόησαν και ξεδιπλώσαν ένα πανό στο οποίο τα δακτύλια του ολυμπιακού σήματος ήταν χειροπέδες. Με την ενέργεια αυτή οι Ρεπόρτερ δίχως σύνορα έδωσαν την αρχή στη σειρά διαμαρτυριών που συνεχίστηκαν στην διαδρομή της φλόγας προς το Παναθηναϊκό στάδιο και κατόπιν στο Παρίσι, στο Λονδίνο, στο Νέο Δελχί, στην Μπανγκόκ ... μέχρι και στο Πεκίνο.

Ταυτόχρονα, διαδόθηκαν διάφορες ιδέες οι οποίες προτείνουν, μια που η Κίνα δεν σέβεται τα ανθρώπινα δικαιώματα, το μποϊκοτάρισμα των Ολυμπιακών Αγώνων.

Οι αθλητές, αφού το μόνο που έχουν στο μυαλό τους είναι : «Ο καθένας για τον εαυτό του και να νικήσει ο καλλίτερος», είναι ενάντιοι σ' αυτές τις ιδέες.

Οι πολιτικοί ηγέτες της Διεθνούς Κοινότητας μένουν αμήχανοι. Λένε ότι θα μποϊκοτάρουν την τελετή έναρξης των αγώνων, ότι θα μεσολαβήσουν ή ότι θα συστήσουν στη Κίνα να γίνει πιο δημοκρατική.

Δεν θα ήταν καλύτερα να παρότρυναν τους αθλητές να εκδηλώσουν, πάνω από το βάθρο της επιβράβευσης, την αντίθεσή τους και την διαμαρτυρία τους, όπως είχαν κάνει το 1968 στο Μεξικό ο Tommie Smith και ο John Carlos όταν ύψωσαν το χέρι τους με το μαύρο γάντι την στιγμή της ανάκρουσης του αμερικανικού ύμνου;

Δεν θα ήταν καλύτερα να πήγαιναν στο Πεκίνο και να εκδήλωναν επί τόπου, κατά την διάρκεια της τελετής έναρξης, την διαμαρτυρία τους για την συμπεριφορά της Κίνας;

Δεν θα ήταν καλύτερα να προσια-

λούσαν τον Δαλάι Λάμα να συμμετάσχει μαζί τους στη τελετή έναρξης; Το φαντάζεστε; Ο Δαλάι Λάμα να κάθεται μεταξύ του Χου Ζιντάο, του Μπους, του Μπαρόζο, και των άλλων Σαρκοζύ, Μέριελ, Θαπατέρο, Μπράουν, Πούτιν κ.τ.λ. και να χαιρετά την έναρξη των Ολυμπιακών στο Πεκίνο;

Βέβαια και θα ήταν καλύτερα. Αλλά φτάνει ονειροπολήσεις. Ας επιστρέψουμε στην πραγματικότητα.

Η αυτονομία του Θιβέτ, τα ανθρώπινα δικαιώματα, η δημοκρατία δεν ενδιαφέρουν ούτε τον Μπους ούτε τον Χου Ζιντάο ούτε τον Πούτιν ούτε την Ευρώπη.

Εκείνο που τους ενδιαφέρει είναι να συμμετάσχουν στο μεγάλο οικονομικό τραπέζι όπου θα μοιραστούν το ενάμισι δισεκατομμύριο Κινέζων καταναλωτών. Και η δημοκρατία που θέλουν να τους παρουσιάσουν

και να τους προσφέρουν είναι η ίδια με τη δική μας : εκείνη του δικαιώματος να καταναλώνουν. Τίποτε άλλο.

Η πραγματικότητα είναι η εξής:

Η εξουσία στην Κίνα επιθυμεί να αναλάβει την διοργάνωση των Ολυμπιακών Αγώνων για πολιτικούς λόγους και σκοπούς. Για προπαγάνδα. Οι εταιρείες-σπόνσορες και η ΔΟΕ τους την ανέθεσαν για λόγους ανάλογους. Για μπίζνες.

Ο Δαλάι Λάμα είναι εξόριστος στην Ινδία.

Η εξουσία στην Κίνα συνεχίζει να φυλακίζει τους αντιστασιακούς και να θεωρεί τον Δαλάι Λάμα εκτός νόμου. Επιμένει να λέει ότι το Θιβέτ είναι εσωτερικό πρόβλημα και ότι θα υποταχθεί.

Η εξουσία στην Κίνα γίνεται συνεχώς πιο σκληρή και αντεπιτίθεται λέγοντας ότι « Καμία δύναμη στον κόσμο δεν θα μπορέσει να σταματήσει την φλόγα της Ολυμπιάδας του Πεκίνου ».

Οι Κινέζοι μποϊκοτάρουν τα γαλλικά προϊόντα γιατί η Γαλλία έδειξε τις εικόνες της διαμαρτυρίας. Η Διεθνής Κοινότητα προσπαθεί να διορθώσει το αδιόρθωτο. Αλλά τώρα πλέον είναι αργά. Το λάθος, το μεγάλο λάθος, ήταν να ανατεθεί η διοργάνωση των Ολυμπιακών αγώνων στην Κίνα. Τα μετέπειτα είναι κροκοδείλια δάκρυα.

Εμείς γράφουμε στα μέσα Μαΐου. Το τι θα συμβεί μέχρι το τέλος των Αγώνων είναι απρόβλεπτο.

Ας ελπίσουμε, όμως, ότι όταν σβήσουν τα φώτα της ράμπας, οι τιμωρίες και οι εκδικήσεις δεν θα γίνουν ακόμη πιο σκληρές στην μετ' ολυμπιακή Κίνα. ●